

Motion till riksdagen 2019/20:794

av **Annika Hirvonen Falk och Gustav Fridolin (båda MP)**

Förbättra situationen för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar

Sammanfattning

”Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt.” Det är skollagens kanske viktigaste skrivning. Den gör tydligt att utbildningen ska ta hänsyn till barns och elevers olika behov. Skolan ska arbeta för att uppväga skillnader i barns och elevers förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Det anger uppdraget för varje kommun och friskola – och andra krav eller prioriteringar får inte komma före. Men vi är inte där i dag. Elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) möter fler hinder än andra elever för att de behöver andra förutsättningar för att kunna utveckla sin fulla potential. Det kan handla om anpassade lokaler, hjälpmedel, varierande gruppstorlekar, personal med rätt kompetens och arbetssätt som utgår från de enskilda barnens behov. Det är också stor skillnad mellan stödet beroende på kön; pojkar får mer stöd än flickor.

Miljöpartiet i regering har gjort en lång rad insatser men fortfarande är situationen för många elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar oacceptabel och mer måste göras. Därför föreslår Miljöpartiet i den här motionen att undervisningen anpassas till vad som är bäst för varje enskild elev, att NPF införs på alla rektors-, förskollärary- och lärarutbildningar, att Specialpedagogik för lärande byggs ut och att uppföljningen av elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar förbättras.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anpassa undervisningen till vad som är bäst för varje enskild elev och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunskap om NPF bör införas på alla rektors-, förskollärary- och lärarutbildningar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbyggnad av kompetensutvecklingsinsatsen Specialpedagogik för lärande och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra uppföljningen av elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och tillkännager detta för regeringen.

Miljöpartiet i regering gjorde en lång rad viktiga insatser

Infört en läsa-skriva-räkna-garanti

Det får inte bero på var en elev går i skola om han eller hon får stöd eller inte. Tidiga insatser är viktiga för elevernas självkänsla och kan i fråga om grundläggande färdigheter, som exempelvis att läsa och skriva, även motverka svårigheter i andra ämnen. Miljöpartiet i regering drev därför igenom en läsa-skriva-räkna-garanti. Garantin innebär en stärkt rätt för elever att få de stödinsatser de har behov av tidigt i sin skolgång och på så sätt få en ökad möjlighet att nå kunskapskraven. När garantin nu ska förverkligas är det positivt och viktigt att den beslutades med bred förankring i riksdagen och efter en nära dialog med organisationer för funktionsrättsrörelsen. Ytterst är det huvudmännens ansvar att garantin uppfylls och nu är det därför avgörande att kommuner och andra huvudmän aktivt säkerställer att rektorer, lärare och specialpedagoger har tillgång till de resurser och den organisation som krävs för att förverkliga garantin när den träder i kraft den 1 juli 2019.

Fler platser på specialpedagog- och speciallärarutbildningarna

Miljöpartiet i regering lyckades vända kurvan så att den nu går uppåt, vad gäller både hur många specialpedagoger och speciallärare vi har ute på skolorna och hur många som utbildar sig. Vi har också infört fler inriktningar på utbildningen. Men eftersom detta område har varit eftersatt under lång tid krävs det även ett stort arbete framåt. Att vi lyckas få fler specialpedagoger och speciallärare har stor betydelse för genomförandet av läsa-skriva-räkna-garantin, där specialpedagogisk kompetens ska användas vid bedömningarna.

Pågående utredning om arbetet med stöd och elevhälsa

Miljöpartiet i regering tillsatte en utredning om arbetet med stöd och elevhälsa som ska lämna förslag i syfte att skapa bättre förutsättningar för elever, såväl flickor som pojkar, att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Skolinspektionens tillsyn visar att det är vanligt att huvudmän inte tillgodoser elevernas rätt till extra anpassningar och särskilt stöd. Tillsynen visar också att det är vanligt att detta är kopplat till brister i elevhälsoarbetet. En uppföljning från Skolverket konstaterade att drygt hälften av de elever som saknade godkänt betyg i både sjätte och nionde klass ändå inte hade fått särskilt stöd i åttan eller nian. Utredningen är fri att komma fram till att det behövs en starkare reglering om vilken tillgång som behövs i fråga om speciallärare, alltså ett större krav på huvudmännen än i dag.

Specialpedagogik för lärande

Kompetenslyftet Specialpedagogik för lärande har genomförts, där specialpedagoger handleder lärare för att öka den generella kompetensen bland alla lärare om hur de möter elever med olika förutsättningar. Det har ett särskilt fokus på NPF.

Fler anställda i elevhälsan och fortbildning för speciallärare

Statsbidrag för fler anställda i elevhälsan och fortbildning av befintlig personal till specialpedagog/speciallärare. 900 fler specialpedagoger och speciallärare har anställts.

Studiepaket om NPF tillgängligt för alla lärare. Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) erbjuder nu studiepaket om NPF som riktar sig till enskilda lärare och arbetslag. Studiepaketen innebär moduler för kollegialt lärande tillgängliga för alla lärare, från förskola till gymnasium.

NPF har införts i examensmålen på specialpedagogutbildningarna

Reglerna för tilläggsbelopp för särskilt stöd till barn och elever har förtydligats.

Miljöpartiet i regering såg till att reglerna i skollag och förordningar förtydligades för tilläggsbelopp för särskilt stöd till barn och elever. Förändringarna gjordes med syftet att säkerställa att enskilda förskole- och skolhuvudmän får de resurser som behövs för att tillgodose varje barns och elevs behov av särskilt stöd. Bakgrunden till ändringarna är att lagstiftningen har varit otydlig, vilket har medfört att tillämpningen blivit mer restriktiv än vad som varit meningen. Skolverket ser över kunskapskraven i dialog med professioner som är experter på elevers kognitiva utveckling.

Men för att möta utmaningarna för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar krävs det mer.

Skolsituationen för elever med NPF oacceptabel

Skolsituationen för många elever med autism och andra neuropsykiatriska funktionsnedsättningar är oacceptabel. Autism- och Aspergerförbundets skolenkät 2018 visar bland annat att:

- måluppfyllelsen för ämnena svenska, engelska och matematik för elever med autism är låg, 44 %. För grundsärskolan så låg som 32 %.
- frånvaron har ökat till 52 %, jämfört med 46 % i förbundets skolenkät 2016. Det är i grundskolan och grundsärskolan som frånvaron har ökat sedan förra enkäten.
- många barn, 55 %, har frånvaro redan i grundskolans årskurs 1–3, vilket är en tydlig försämring sedan förra enkäten.
- flickor har betydligt högre frånvaro än pojkar i årskurs 7–9, både i grundskolan och i grundsärskolan.

Anpassa undervisningen till vad som är bäst för varje enskild elev

Miljöpartiet vill att alla förskolor och skolor organiseras så att det möjliggör flexibla lösningar med större och mindre undervisningsgrupper, anpassade efter vad som är bäst för den enskilda eleven. För Miljöpartiet är det också självklart att det är profession och forskning som gör de pedagogiska avvägningarna utifrån varje barns behov. Politikens uppgift är att ge förutsättningar för den individanpassning som professionen bedömer behövs. Resursskolor och särskilda undervisningsgrupper fyller ett viktigt behov.

Ge alla lärare och rektorer kunskap om NPF

Såväl undersökningar som flera intresseorganisationer har lyft fram behovet av ökad kunskap om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i förskola och skola. Miljöpartiet i regering införde den kunskapen på speciallärare- och specialpedagogutbildningen. Särskilda studiepaket som erbjuder fortbildning för de som i dag är lärare finns på plats. Men kunskap om NPF behöver också införas på alla förskolläro- och lärarutbildningar. Med sådan förstärkt specialpedagogisk kunskap rustas skolan långsiktigt för ett mer medvetet och proaktivt förhållningssätt till elever med NPF. Vi vet också att undervisning som håller god kvalitet för elever med NPF ofta också fungerar bra för andra elever. Därmed skulle en sådan ökad specialpedagogisk kompetens sannolikt ha en positiv effekt även för andra elevgrupper.

Dessutom krävs kunskaper även hos rektorer så att de får förutsättningar att ta helhetsansvaret och organisera arbetet så att undervisningen verkligen kan individanpassas. Det kan handla om lokalfrågor, utredningar inför särskilt stöd, förläggning av arbetstid, arbetslagens sammansättning och mycket annat som är avgörande för hur väl skollagens skrivningar om en undervisning anpassad efter varje enskild elev kan förverkligas. Därför behöver också det statliga rektorsprogrammet innehålla delar som ger rektorerna nödvändig kunskap och verktyg för att arbeta strategiskt och målmedvetet för att skapa en undervisning som är anpassad för varje enskild elev.

Bygg ut Specialpedagogik för lärande

Att alla lärare har tillgång till specialpedagogiska metoder och arbetssätt har stor betydelse för att elever ska få rätt stöd i sin kunskapsutveckling. Det är särskilt viktigt

för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Satsningen Specialpedagogik för lärande som Miljöpartiet i regering införde syftar just till att genom kollegialt lärande utveckla alla grundskollärares specialpedagogiska kompetens för att på så sätt kunna möta elevers olika behov. Miljöpartiet vill nu att regeringen tar fram ett förslag på hur denna kompetensutvecklingsinsats kan byggas ut så att den får samma omfattning som matematiklyftet har i dag.

Förbättra uppföljningen av elever med NPF

I dag saknas uppföljning av elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar när det gäller både skolresultat och deltagande på arbetsmarknaden efter skolgång, eftersom det inte förs statistik som belyser läget. För att på ett bättre sätt kunna lära för att utveckla arbetet behöver det finnas statistik för dessa elevers skolresultat och deltagande på arbetsmarknaden. Miljöpartiet vill därför att en utredning tillsätts som analyserar hur uppföljning genom statistik över elever med NPF kan utvecklas på ett sätt som inte medför en ökad administrativ arbetsbörda för lärare och rektorer.

Annika Hirvonen Falk (MP)

Gustav Fridolin (MP)